

Instruks for Statens havarikommisjon

Fastsatt av Samferdselsdepartementet 29. juni 2020

med virkning fra 1. juli 2020

1. Innledning og instruksens formål

Instruksen er fastsatt i medhold av Reglement for økonomistyring i staten § 3.

Denne instruksen erstatter *Instruks for Statens havarikommisjon for transport* fastsatt av Samferdselsdepartementet 12. juni 2009 samt *Instruks om økonomistyring for Statens havarikommisjon for transport* fastsatt av Samferdselsdepartementet 1. juli 2014 med senere endringer.

Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten gjelder i sin helhet, med mindre Statens havarikommisjon har fått innvilget unntak. Denne instruksen inneholder tillegg og presiseringer til dette regelverket.

Formålet med instruksen er å klargjøre myndighet og ansvar mellom Samferdselsdepartementet og Statens havarikommisjon. Instruksen beskriver også fagområder som er Nærings- og fiskeridepartementets og Forsvarsdepartementets ansvarsområder.

2. Organisering

Statens havarikommisjon er et forvaltningsorgan administrativt underlagt Samferdselsdepartementet. I faglig sammenheng er Statens havarikommisjon et uavhengig organ.

Statens havarikommisjon ledes av en direktør som beskikkes av Kongen etter innstilling fra samferdselsministeren.

Fagområdene veg-, luft- og jernbanetransport sorterer inn under Samferdselsdepartementets ansvarsområde. Fagområdet sjøtransport sorterer inn under Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde, mens fagområdet forsvarssektoren sorterer inn under Forsvarsdepartementets ansvarsområde.

Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet har ikke anledning til å instruere virksomheten i fagspørsmål på de områder som Statens havarikommisjon har ansvaret for.

Forsvarsdepartementet kan, dersom forholdet til andre land eller vesentlige sikkerhetspolitiske interesser tilsier det, beslutte å begrense undersøkelsesmyndighetens arbeid, eller stanse videre undersøkelser i forsvarssektoren, jf. lov av 16. desember 2016 nr. 92 om undersøkelser av ulykker og hendelser i Forsvaret (forsvarsundersøkelsesloven) § 13.

3. Roller, myndighets- og ansvarsavklaring

3.1. Samferdselsdepartementets overordnede ansvar

Samferdselsdepartementet har ansvar for etatsstyringen av Statens havarikommisjon. Det innebærer å føre kontroll med at Statens havarikommisjon driver effektivt og i samsvar med Stortingets forutsetninger og vedtak og departementets fastsatte mål og prioriteringer.

3.2. Statens havarikommisjons ansvar

Statens havarikommisjon skal undersøke ulykker og alvorlige hendelser innenfor luftfarts-, jernbane-, vei- og sjøfartssektoren samt forsvarssektoren.

Formålet med undersøkelsene er å utrede forhold som antas å ha betydning for forebygging av ulykker i transportsektoren og i forsvarssektoren. Statens havarikommisjon skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld eller ansvar.

Statens havarikommisjon avgjør selv omfanget av de undersøkelser som skal foretas, herunder vurdere undersøkelsens forventede sikkerhetsmessige verdi med hensyn til nødvendige ressurser.

Nærmere om formål innenfor de ulike sektorene:

Luftfart:

Statens havarikommisjon skal undersøke luftfartsulykker og alvorlige luftfartshendelser innenfor de rammer som fremgår av lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) kap. XII Varsling, rapportering og undersøkelse av luftfartsulykker og luftfartshendelser m.m., og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven. Videre vises det til forordning (EU) 996/2010 av 20. oktober 2010 om undersøkelse og forebygging av ulykker og hendelser i luftfarten.

Jernbane:

Statens havarikommisjon skal undersøke jernbaneulykker og alvorlige jernbanehendelser innenfor de rammer som fremgår av lov 3. juni 2005 nr. 35 og varsling, rapportering og undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser m.m. (jernbaneundersøkelsesloven), og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

Veitrafikk:

Statens havarikommisjon skal undersøke alvorlige trafikkulykker og trafikkuhell innenfor de rammer som fremgår av lov av 18. juni 1965 nr. om vegtrafikk (vegtrafikkloven) kap. VII Undersøkelse av trafikkulykker m.m., og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

Sjøfart:

Statens havarikommisjon skal undersøke sjøulykker innenfor de rammer som fremgår av lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) kapittel 18 avsnitt II Undersøkelse av sjøulykker og forskrifter fastsatt med hjemmel i loven og folkerettslige forpliktelser som Norge har påtatt seg. Videre vises det til EU-direktiv 2009/18/EC av 23. april 2009, og International Maritime Organisation (IMO) Code for the Investigation of Marine Casualties and Incidents (Resolution A.849(20) av 27 november 1997.

Forsvarssektoren:

Statens havarikommisjon skal undersøke ulykker og alvorlige hendelser i forsvarssektoren innenfor de rammer som fremgår av lov av 16. desember 2016 nr. 92 om undersøkelser av

ulykker og hendelser i Forsvaret (forsvarsundersøkelsesloven), og av forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

3.3. Arbeidsoppgaver for Statens havarikommisjon

Statens havarikommisjon skal innenfor gjeldende lovgivning bl.a. ha ansvaret for å:

- undersøke ulykker/-hendelser som er omtalt i punkt 3.2.
- utarbeide rapport som skal inneholde uttalelse fra Statens havarikommisjon om årsaksforholdene til ulykken/hendelsen og eventuelle tilrådinger om hvilke forhold som tiltakshaver bør vurdere å rette på for å hindre nye tilfeller av samme eller lignende art, men uten å skissere konkrete løsninger
- utføre spesielle oppgaver som har sikkerhetsmessig betydning og som Samferdselsdepartementet etter regelverket kan pålegge etaten
- representere Samferdselsdepartementet og/eller Nærings- og fiskeridepartementet og/eller Forsvarsdepartementet, ved behov, eller delta sammen med nevnte departementer i møter i ulike internasjonale organisasjoner og fora i de aktuelle sektorene
- uttale seg i saker som forelegges av Samferdselsdepartementet, og for sjøfartssaker og saker angående forsvarssektoren i samråd med hhv. Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet i den utstrekning departementene ber om det, bistå ved behandling av saker mv.
- i nødvendig utstrekning samarbeide med andre virksomheter der dette kan gi gevinst ut fra effektiv ressursbruk og brukervennlighet.

4. Styringsdialogen

Forutsetninger og krav som Samferdselsdepartementet stiller til Statens havarikommisjon, skal gå fram av den formelle styringsdialogen. Styringsdialogen omfatter styringsdokumenter, rapporter og møter av styringskarakter mellom departementet og etaten. Styringsdialogen skal dokumenteres.

Følgende dokumenter er en del av styringsdialogen:

- instruks for Statens havarikommisjon
- tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev
- referater fra etatsstyringsmøter
- årsrapport fra etaten, inkl. årsregnskap
- tertialrapporter
- rapportering til statsregnskapet

Det holdes som hovedregel fire etatsstyringsmøter mellom Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Forsvarsdepartementet og Statens havarikommisjon i løpet av året. Tidspunkt for etatsstyringsmøtene vil fremgå av tildelingsbrevet.

I tillegg til dette vil det innenfor rammen av styringsdialogen holdes møter av faglig karakter mellom departementet og Statens havarikommisjon. Eventuelle styringssignaler i disse møtene skal gis skriftlig i etterkant av møtet, normalt i form av supplerende tildelingsbrev.

4.1. Rapportering

Årsrapport

Statens havarikommisjon skal utarbeide en årsrapport. Årsrapporten skal gi et dekkende bilde av etatens resultater og utarbeides etter fastsatt mal og i henhold til de krav som Samferdselsdepartementet har fastsatt i tildelingsbrevet med vedlegg og i eventuelle supplerende tildelingsbrev. Rapporten sendes til Samferdselsdepartementet med kopi til Riksrevisjonen, Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet innen fristen gitt i tildelingsbrevet.

Årsrapporten og Riksrevisjonens revisjonsberetning skal publiseres på Statens havarikommisjons nettsider innen 1. mai. Før publisering skal årsrapporten ha vært behandlet i etatsstyringsdialogen. Dersom revisjonsberetningen ikke foreligger innen 1. mai, skal beretningen publiseres så snart den foreligger.

Tertialrapporter

Krav til innholdet i tertialrapportene for budsjettåret går frem av tildelingsbrevet.

Årsregnskap

Statens havarikommisjon skal ved årets slutt utarbeide og avlegge et årsregnskap med noter i tråd med pkt. 3.4 i Bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Samferdselsdepartementet.

Årsregnskapet skal gi et dekkende bilde av Statens havarikommisjons disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld. Det inngår som en del av årsrapporten.

Rapportering til statsregnskapet

Statens havarikommisjon skal rapportere til statsregnskapet i henhold til pkt. 3.4 i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Informasjon ved viktige hendelser og avvik

I tillegg til den periodiske rapporteringen skal Statens havarikommisjon gjennom året på eget initiativ informere om vesentlige avvik fra vedtatte planer eller tildelingsbrev og supplerende tildelingsbrev og om viktige saker som berører virksomhetens ansvarsområde straks virksomheten får kjennskap til dette. Videre skal virksomheten foreslå mulige korrigerende tiltak.

5. Krav til den interne styringen av Statens havarikommisjon

5.1. Direktørens myndighet og ansvar i den interne styringen

Direktøren har ansvaret for den interne styringen av virksomheten, herunder at økonomiforvaltningen i virksomheten blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte og i samsvar

med de krav som stilles av overordnet myndighet og i Bestemmelser om økonomistyring i staten. Direktøren skal påse at Statens havarikommisjon drives effektivt i samsvar med lover, regler og god forvaltningsskikk ellers, samt i henhold til de krav som fastsettes i styringsdialogen med Samferdselsdepartementet.

Direktøren har ansvaret for at etaten har dokumenterbare systemer for internkontroll og risikostyring og at det gjennomføres evalueringer om egen effektivitet, måloppnåelse og resultater. Videre har direktøren ansvar for at etatens organisasjon, arbeidsmiljø og personalpolitikk er tjenlig og at kapasitet og kompetanse er tilpasset oppgavene og utnyttet effektivt.

5.2. Styringssystem

Statens havarikommisjon skal ha et styringssystem som ivaretar krav som Samferdselsdepartementet setter for å kunne ha en overordnet kontroll og oppfølging av virksomheten. Videre må virksomheten innrette sine systemer slik at de tilfredsstillende egne styringsbehov.

5.3. Planlegging, gjennomføring og oppfølging

Statens havarikommisjon skal planlegge og utarbeide strategier med ettårig og flerårig perspektiv tilpasset virksomhetens egenart og dokumentere gjennom interne styringsdokumenter. Direktøren har ansvaret for at mål og resultatkrav fastsatt i tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev følges opp og formaliseres, og at dette gjennomføres innenfor rammen av tildelte ressurser.

5.4. Internt disponeringskriv

På grunnlag av tildelingsbrev og eventuelt supplerende tildelingsbrev fra Samferdselsdepartementet stiller direktøren de tildelte midlene til disposisjon i etaten. Tildeling skal skje skriftlig.

5.5. Internkontroll

Statens havarikommisjon skal etablere internkontroll for å forhindre styringssvikt, herunder å forebygge og avdekke tilsiktede handlinger utført i strid med gjeldende lover og regler. Direktøren har ansvaret for å påse at internkontrollen er tilpasset risiko og vesentlighet, og at den fungerer på en tilfredsstillende måte og kan dokumenteres. For å kunne utøve nødvendig internkontroll skal virksomhetens ledelse som en del av styringssystemet, etablere systemer, rutiner, metoder og tiltak, for å forebygge, avdekke og korrigere feil og mangler i systemer og rutiner i henhold til pkt. 2.4 i Bestemmelsene om økonomistyring i staten.

5.6. Risikostyring

I styringsdialogen med Samferdselsdepartementet skal Statens havarikommisjon synliggjøre hvilken usikkerhet som er knyttet til de mål og resultater som etaten har ansvaret for, og redegjøre for hvordan usikkerheten blir håndtert og styrt. Etaten skal anbefale og sette i verk tiltak for å håndtere risiko knyttet til mål- og resultatoppnåelsen.

Nærmere krav til risikostyring går fram av tildelingsbrevet.

5.7. Evaluering

Statens havarikommisjon skal sørge for at det gjennomføres evalueringer for å få informasjon om effektivitet, måloppnåelse og resultater innenfor hele eller deler av virksomhetens ansvarsområde og aktiviteter, jf. pkt. 2.6 i Bestemmelser om økonomistyring i staten. Departementet kan også be virksomheten gjennomføre evalueringer. Slike oppdrag skal som hovedregel gis i tildelingsbrevet og på forhånd være drøftet mellom Statens havarikommisjon og Samferdselsdepartementet.

6. Økonomisystem og regnskapsføring

6.1. Økonomisystem og behandling av inntekter og utgifter

Statens havarikommisjon skal innrette regnskapsføringen og økonomistyringen slik at den er i samsvar med kravene i Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelsene i økonomistyring i staten. Avgjørelser, fullmakter og organisering av arbeidet skal være dokumentert.

Virksomheten skal ha systemer og rutiner som sikrer at inntekter, utgifter, anskaffelser, tilskudd, lønn og lønnsopplysningspliktige ytelser blir håndtert i samsvar med gjeldende lover, regler og avtaler, og at inntekter og utgifter følges opp i forhold til budsjett og fastsatte planer.

Før utbetaling skal finne sted, skal utgifter være attestert. Videre skal alle disposisjoner som medfører økonomiske forpliktelser for virksomheten, bekreftes av en tilsatt som har budsjettdisponeringsmyndighet.

Direktøren kan delegere sin budsjettdisponeringsmyndighet helt eller delvis til tilsatte på lavere nivåer. Delegert budsjettdisponeringsmyndighet kan delegeres videre. Slik delegering skal være skriftlig. Virksomheten skal ha rutiner for oppfølging av delegert budsjettdisponeringsmyndighet. Den som har budsjettdisponeringsmyndighet, kan ikke godkjenne godtgjørelser eller andre utbetalinger til seg selv.

Statens havarikommisjon skal ha systemer og rutiner som sikrer at inntektskrav blir juridisk bindende, og at krav blir fastsatt, utstedt og innbetalt med riktig beløp innen tidsfrist, samt følge opp krav som ikke er betalt ved forfall.

Alle saker om ettergivelse av krav der det ikke foreligger hjemmel i lov eller plenarvedtak, skal forelegges Samferdselsdepartementet som legger saken frem for Finansdepartementet.

6.2. Lønn og lønnsopplysningspliktige ytelser

Virksomheten skal etablere systemer og rutiner som sikrer at lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser blir korrekt registrert, beregnet, bokført, utbetalt og rapportert.

6.3. Kjøp av varer og tjenester

Anskaffelser skal skje i henhold til gjeldende anskaffelsesregelverk. Statens havarikommisjon skal etablere systemer og rutiner som sikrer at anskaffelse av varer og tjenester skjer på en effektiv og forsvarlig måte.

6.4. Regnskapsføring

Regnskapsføringen omfatter bokføring og pliktig regnskapsrapportering. Virksomhetens ledelse skal sikre at den pliktige regnskapsrapporteringen er i samsvar med de krav som er satt i pkt. 3.3.2 i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Statens havarikommisjon skal føre regnskapet etter kontantprinsippet.

6.5. Kontoplan

Statens havarikommisjon skal bokføre på artskonto i standard kontoplan fastsatt av Finansdepartementet i R-102, og slik det fremgår av Bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 3.3.3.

7. Myndighet til å fastsette ny instruks

Samferdselsdepartementet har myndighet til å fastsette ny instruks eller foreta endringer i instruksen. Dette gjøres i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet og Forsvarsdepartementet.